

INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA MADANIY IMMUNITETNI RIVOJLANTIRISH

Begmatova Dilnoza Muxtarovna

Samarqand davlat chet tillar instituti dotsenti, (PhD)

E-mail: dbegmatova@list.ru, ORCID ID: 0000-0001-5494-358X

Annotatsiya: Maqolada talabalarda madaniy immunitetni shakllantirish va rivojlantirishda individual yondashuvning o'rnini yoritiladi. Madaniy immunitet tushunchasi, uning zamonaviy ta'limdagi ahamiyati hamda pedagogik strategiyalar orqali amalga oshirish mexanizmlari tahlil etiladi. Shuningdek, yoshlarning shaxsiy qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ularning ma'naviy-axloqiy tarbiyasini takomillashtirish masalalari ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: individual yondashuv, madaniy immunitet, pedagogik strategiya, talaba, ta'lim jarayoni, ma'naviyat, axloqiy tarbiya, bag'rikenglik.

DEVELOPING CULTURAL IMMUNITY IN STUDENTS BASED ON AN INDIVIDUAL APPROACH

Abstract: The article highlights the role of an individual approach in the formation and development of cultural immunity in students. The concept of cultural immunity, its importance in modern education, and the mechanisms for its implementation through pedagogical strategies are analyzed. Also, the issues of improving the spiritual and moral education of young people, taking into account their personal interests and needs, are scientifically substantiated.

Keywords: individual approach, cultural immunity, pedagogical strategy, student, educational process, spirituality, moral education, tolerance.

РАЗВИТИЕ КУЛЬТУРНОГО ИММУНИТЕТА У СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ПОДХОДА

Аннотация: В статье освещается роль индивидуального подхода в формировании и развитии культурной невосприимчивости у учащихся. Анализируется концепция культурной невосприимчивости, её значение в современном образовании и механизмы её реализации посредством педагогических стратегий. Также научно обосновываются вопросы совершенствования духовно-нравственного воспитания молодёжи с учётом её личных интересов и потребностей.

Ключевые слова: индивидуальный подход, культурная невосприимчивость, педагогическая стратегия, студент, образовательный процесс, духовность, нравственное воспитание, толерантность.

Kirish. Global axborot oqimlari keskin kuchaygan, madaniy-ma'rifiy makonlar o'zaro yaqinlashgan XXI asr sharoitida yoshlar ongiga turli g'oyalar, qarashlar va madaniy oqimlarning ta'siri keskin ortdi. Bunday vaziyatda talabalarda "**madaniy immunitet**"ning shakllanishi – ularning turli madaniy ta'sirlarni tahlil qila olishi, milliy qadriyatlarga tayanib to'g'ri pozitsiya tanlashi, zararli oqimlardan himoyalaniishi bilan bog'liq bo'lgan muhim jarayondir. Bu jarayonning markazida **individual yondashuv** turadi. Zero, har bir talaba o'zining qiziqishi, ehtiyoji, psixologik xususiyatlari va ijtimoiy tajribasiga ko'ra turlicha rivojlanadi.

Madaniy immunitet – bu shaxsning axborot, g'oya, madaniy ta'sirlar va turli ijtimoiy oqimlar oldida mustaqil fikr yuritish, tanqidiy tahlil qilish, qadriyatlar asosida ongli tanlov qilish qobiliyatidir.

Uning asosiy tarkibiy qismlari:

- **Tanqidiy fikrlash**
- **Mafkuraviy barqarorlik**
- **Milliy o'zlikni anglash**
- **Ma'naviy mustahkamlik**
- **Axborot madaniyati**
- **Ijtimoiy faollik**

Madaniy immunitet kuchli bo'lgan talaba:

- yot g'oya va zararli oqimlarga berilmaydi,
- milliy an'ana va qadriyatlarni lebob anglaydi,
- globallashuv jarayonida o'zligini yo'qotmaydi,
- ijtimoiy jarayonlarda ongli ishtirok etadi.

Talabaga nisbatan individual yondashuv – bu ta'lim jarayonida har bir talabaning shaxsiy imkoniyatlari, ehtiyojlari, qiziqishlari va rivojlanish sur'atlarini hisobga olgan holda pedagogik ta'sirni tashkil etishdir.

Individual yondashuv quyidagi tamoyillarga tayanadi:

1. **Shaxsga hurmat va e'tibor** Har bir talaba alohida dunyo. Uning fikri, dunyoqarashi va hissiyotlari inobatga olinganidagi ta'lim samarali kechadi.
2. **Talabaning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash** Madaniy immunitetni rivojlantirishda talabaning qaysi jihatlari qo'llab-quvvatlanishi kerakligi aniqlanadi.
3. **Moslashirilgan pedagogik metodlar** Har bir talaba uchun psixologik va didaktik yondashuv o'zgaradi: kimdadir muzokara samarali bo'lsa, boshqasida loyiha, yana boshqada amaliy mashg'ulot.
4. **Mustaqil fikrlashni rag'batlantirish** Tayyor namunalar emas, mustaqil xulosa chiqarishga undovchi topshiriqlar beriladi.
5. **Talabaning o'z-o'zini rivojlantirishga yo'naltirish** Individual yondashuvning asli – shaxsning o'z ustida ishlash motivatsiyasini uyg'otishdir.

Madaniy immunitetni individual yondashuv orqali rivojlantirish strategiyalari

1. Shaxsiy rivojlanish xaritalarini yaratish

Har bir talabaga:

- intellektual salohiyati,

- ijtimoiy faolligi,
- madaniy qiziqishlari asosida rivojlanish rejasi tuziladi.

Bu usul talabaning madaniy ehtiyojlarini aniqlashga yordam beradi.

2. Talabalarining milliy va umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishtirishini individuallashtirish

Har bir talaba:

- san'at,
- tarix,
- adabiyot,
- milliy urf-odatlar bo'yicha o'ziga yaqin bo'lgan yo'nalishlarni tanlaydi.

Bu jarayon madaniy identifikatsiyani mustahkamlaydi.

3. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan topshiriqlar

Har bir talaba uchun:

- muammoli vaziyatlar,
- debatlar,
- keys-stadi individual qiziqishlari asosida tanlanadi.

Bu talabada madaniy ta'sirlarga ongli munosabatni shakllantiradi.

4. Axborot madaniyatini individuallashtirilgan o'qitish

Talabalarga turlicha usullar tavsiya etiladi:

- kimdir ilmiy maqolalar o'qiydi,
- kimdir vizual kontentni tez qabul qiladi,
- boshqasi amaliy tahlilga moyil.

Shunga mos resurslar berilishi axborotga qarshi immunitetni oshiradi.

5. Individual mentorlik va psixologik ko'mak

Har bir talaba:

- shaxsiy suhbatlar,
- maslahatlarga oid mashg'ulotlar,
- individual mentorlik yordamida o'zini anglashga o'rganadi.

Bu usul madaniy immunitetning psixologik asoslarini mustahkamlaydi.

6. Ijtimoiy loyihalarda individual ishtirokni rag'batlantirish

Madaniy tadbirlar, ijtimoiy aksiyalar, xayriya loyihalarida:

- kimdadir tashkilotchilik qobiliyati kuchli,
- kimdadir ijodkorlik,
- boshqasida tahlilchanlik.

Individual yondashuv orqali har bir talaba o'z rolini topadi.

Natija va kutilayotgan samaralar

Individual yondashuv asosida madaniy immuniteti shakllangan talaba:

- shaxsiy pozitsiyaga ega bo'ladi,
- zararli g'oyalardan himoyalanaadi,
- madaniy-ma'rifiy jarayonlarda faol ishtirok etadi,
- o'zining milliy o'zligini anglaydi,
- global maydonda mustaqil qarashlarga ega bo'ladi,
- axborot xurujiga immunitet hosil qiladi.

Eng asosiysi, u **yetuk, fikrlovchi, madaniy immunitetga ega bo‘lgan shaxs** sifatida jamiyat taraqqiyotiga hissa qo‘shadi.

Xulosa. Talabalarda madaniy immunitetni shakllantirish – dolzarb pedagogik vazifa. Bu jarayonning eng samarali yo‘li **individual yondashuv**, ya’ni har bir talabani alohida shaxs sifatida ko‘rib, uning ichki dunyosi, qiziqishlari va ehtiyojiga mos metodlarni qo‘llay olishdir. Talabaga shaxsiy yondashgan pedagog uni nafaqat o‘qitadi, balki tarbiyalaydi, ruhlantiradi va madaniy jihatdan yetuk inson bo‘lib shakllanishiga ko‘maklashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kutlimuratov, A. R. (2025). Ta’limda individual yondashuv prinsipi va uning samaradorligi. *Ta’lim Innovatsiyasi va Integratsiyasi*, 43(1), 73–75. <https://scientific-jl.com/tal/article/view/8240>
2. Abdikerimova, J. M., Jumaboyeva, S. D., & Abdukadirova, G. (2025). Ta’limda individual yondashuv va uning samaradorligi. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 43(1), 76–80. <https://scientificjl.com/luch/article/view/8823>
3. Hojimatov, N. G. (2025). Chaqiriqqacha yoshlarda mafkuraviy immunitetni shakllantirishning ijtimoiy va pedagogik usullari. *IMRAS*, 8(4), 70–78. <https://journal.imras.org/index.php/sps/article/view/2206>
4. Piaget, J. (1972). *The psychology of the child*. New York: Basic Books
5. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press
6. Eraliyeva, Z. R. (2024). Talabalarning mafkuraviy immunitetini mustahkamlashning ijtimoiy-pedagogik shart-sharoitlari. *Zamonaviy fan va ta’lim yangiliklari*, International Scientific Journal. <https://scienceweb.uz/publication/26770>
7. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&use_r=hZA6nSEAAAAAJ&citation_for_view=hZA6nSEAAAAAJ:kuK5TVdYjLIC
8. Tojiboyeva, X. M. (2023). Osmirlarda “ommabiy madaniyat”ga qarshi madaniy immunitetni shakllantirishda gender strategiyalardan foydalanish. *Образование и инновационные исследования*, (12). <https://interscience.uz/index.php/home/article/view/3440>
9. Tojiboeva, X. M. (2021). Pedagogical strategies for the formation of cultural immunity in adolescent schoolchildren. *Current Research Journal of Pedagogics*, 2(11), 215–219. <https://inlibrary.uz/index.php/crjp/article/view/18046>
10. Sultonov, M., & Madaminova, O. (2024). Ta’lim sifatini oshirishda ilg‘or pedagogik tajribalarning ahamiyati. *University Research Base*. <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/136>
11. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&use_r=hZA6nSEAAAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=hZA6nSEAAAAAJ:0N-VGjzr574C
12. Yangi O‘zbekiston. (2022, October 20). Innovatsion pedagogika izlanish, yangicha yondashuv va tajriba mahsuli. *Yangi O‘zbekiston*.

<https://www.yuz.uz/uz/news/innovatsion-pedagogika-izlanish-yangicha-yondashuv-va-tajriba-mahsuli>

13. Atabayeva, N., Qo'ldosheva, K., & Xaydarova, N. (2024). Mustaqillik yillarida ta'lim sohasidagi o'zgarishlar. *Ilm-fan va ta'lim*, 5(20). <https://ilmfanvatalim.uz/index.php/ift/article/view/517>